

FİLİZ ÖZDEM

'AŞK MEÇHULE YÜRÜR'

"Aşk Meçhule Yürür" aslında bir 12 Eylül romanı. Ama Ahmet Altan gibi Eylülüst yazarları yüz binlerle alan okurun iltifat edeceği bir 12 Eylül romanı değil. Piyasa işi değil. İçtenlikli ve edebi. Olay örgüsü ve roman kişileri çok büyük varsıllık arz etmiyor. Türkiye'nin darbe sonrası dönemlerinde çöken kendi kişisel hayatını kurmaya çalışan genç bir kadının ilişkileri, hayal kırıklıkları ve trajedileri üzerine kurulmuş silsile takip eden fragmanter anlatılar

TÜRKİYE'deki yayın dünyası komplekslerini henüz yenememiş durumdadır. Yayınevleri yabancı isimli yazarları baş tacı etmekte, ne yazdıklarına aldırmaksızın kulaktan dolma bilgilerle telif haklarını satın almakta, çevirmenliğin de bir sanat olduğuna aldırmaksızın üniversite talebelerine ya da kolej mezunlarına bu kitapları çevirtmekte ve piyasaya dış görünümü havali, kapağı sükseli, yazar adı ecnebi fakat içeriği kof, anlaşılmasız manasız kitaplar sürmektedir. Türkiye'de okur sayısının giderek azalmasının önemli bir nedeni de budur. Çünkü ehliyesiz ve birikimsiz editörler gerçek edebiyatın sadece ana dilde yapılabileceğini, çeviri edebiyatın bambaşka bir şey olduğunu bilememekte, kavrayamamakta, kişisel kompleks ve özelemlerine dayalı, geçerliliği olmayan, gülünç bir yayıncılığı sürdürmektedirler. O yüzden anglo-sakson edebiyatın yüz yıllık, elli yıllık yazarları yahut güncel bulvar yazarları evrile çevrile önümüze konup durur.

Peki de bize ait bir değer hiç mi yoktur? Hiç mi kimse Türkiye'de edebi metin üretmemektedir? Bir Türk yazar övülse kıyamet mi kopar? Kuşkusuz kopmaz! Ama en aşağıdan rakibini büyütme mantığıyla Türk yazarlara geçit verilmez. Türkiye'de editörler anlaşılmasız bir şekilde yazarlarla âşik atmaya çalışır. İkinin de bambaşka alanlar olduğunu kavramamış, kötü eğitimli kişilerdir bunlar.

O yüzden bir yayınevinden yerli telif eser çıktığı zaman daima dikkatle bakarım. Öncelikle yerli olanı okurum. Zaten en çok onu severim. Çünkü ben edebiyatı gerçekten severim. Ve en iyilerinin ana dilde olduğunu bilirim. Zaman zaman da beklenmedik ödülleri alırım. İşte onlardan mütevazı görünümü biri ile bu hafta karşılaştım yine: "Aşk Meçhule Yürür". Çok düşündürücü, çok duygusal, çok derinlikli, içtenlikle yazılmış, edebiyat alanında yetkin bir yazar tarafından kaleme alındığı her halinden belli olan etkili bir kitap. Yazarı Filiz Özdem. Gerçekten de bu kısacık romanı hakkında söylenecek çok şey var. Kimi olumsuz, kimi olumlu, ama her hâlükârda üzerinde düşünmeye değer, dolu dolu bir 126 sayfalık duygusal sağanak sunuyor bize Filiz Özdem.

Filiz Özdem tecrübesiz bir yazar değil. Edebiyat ve sosyal bilimlerin alanında alaylı da değil.

Mektepli. İÜ. Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu, kolej kökenli, akademik mazisi ve yabancı dili var. Ve yayımlanmış çokça kitabı var. Ne yazık ki bu değerli yazarla tanışmakta geç kalmışım. Okuduğum ilk kitabı bu. Eleştirimlerin ve dergi editörlerinin görevlerini yapmadığı ülkemizde gerçekten değerli yazarları tanımak giderek güçleşti. Bilakis onun yerine daha çok boş tenekelerin sesi çıkıyor. Okur da onları alıyor ve uflaya puflyaya okumaya çabalıyor; sonra da nefret edip bir daha kitap mitap almıyor.

Oysa Filiz Özdem gibi yazarların ruhumuza, kalbimize dokunan edebiyatı var. Yüksek duyarlılığı var. Yetkin Türkçesi, gelişkin edebiyat bilinci var. Hepsinden önemlisi bu tür yazarlar insan! Gerçek insan! Duygularıyla yaşayan varlıklar! Ne gam öte yanda ticaret var. Kim uğraşacak şimdi bu duyarlı obsesif entelektüellerle... İşte böyle böyle battı edebiyatımız...

Uzun girizgâhtan dolayı özür dileyerek bu duyarlı roman hakkında bilgi verelim. "Aşk Meçhule Yürür" aslında bir 12 Eylül romanı. Ama Ahmet Altan gibi Eylülüst yazarları yüz binlerle alan okurun iltifat edeceği bir 12 Eylül romanı değil. Piyasa işi değil. İçtenlikli ve edebi... Olay örgüsü ve roman kişileri çok büyük varsıllık arz etmiyor. Türkiye'nin darbe sonrası dönemlerinde çöken kendi kişisel hayatını kurmaya çalışan genç bir kadının ilişkileri, hayal kırıklıkları ve trajedileri üzerine kurulmuş silsile takip eden fragmanter anlatılar. Roman o dönemin Türkiye'sinde ilk gençliğini yaşayan herkesin başına gelmiş bildik felaketler ve insanlık durumlarıyla dolu. Solcu bir çevre, devrimci gençler, bunlar arasındaki savrulmalar, aşk ilintileri, zoraki evlilikler, düş kırıklıkları, sorunlu aile bağları, ortaya çıkan çocukların problematiklerle dolu yaşamları, aile felaketleri ve hayıflanmalar, geçmişle hesaplaşmalar ve bol miktarda nihilist duygular.

İyi edebiyat nelere kadir

Bu betimlemelerime bakarak Filiz Özdem'in romanının rahatlıkla 80'li yıllar Türk sinemasını saran "Bunalım Filmleri" furyasının edebiyattaki versiyonu olduğunu düşünebilirsiniz. Bunda haksız da sayılmazsınız; çünkü olay örüntüsü, karamsarlık, içsel diyaloglar ve sıkıntılar berdevam... Ama işte tam da bu noktada iyi edebiyatın nelere kadir olduğu ortaya çıkıyor. Filiz Özdem, bu toplumda yaşayan herkesin başına gelebilecek (ya da gelmiş) olayları öylesine bir duyarlılık ve anlatım varsıllığıyla aktarıyor ki ruhunuzdaki incinmenin, duygusal boyutlara düşmenin önüne geçemiyorsunuz.

Romanın kahramanı ve anlatıcısı Mercan sol akımların sistem tarafından acımasızca ezildiği yıllarda bu cenaha mensup gençler arasındadır. Kendisi doğrudan olayların içinde değildir, ama ilişkide bulunduğu erkekler bu badirelerden fazlasıyla nasibini alır. Mercan o dönemde çok yay-

gın olduğu şekilde "bacı-macı" söyleminin geçerli olduğu feodal köklerden kurtulamamış bir çevre içinde değildir.

Cüretkâr ve estetik

Basbayağı kentli ilişkiler yaşayan, modern bir anne babaya sahip, metropollü paradokslarla malûl bir ailenin mensubudur. Büyük tutkuyla cinsellik yaşadığı Durul ile değil Abidin adlı devrimci gençle evlenir. (Roman boyunca Filiz Özdem'in cinsellikle ilgili pasajları kadın yazarlarda sıkça göremediğimiz bir şekilde, çok başarılı, cüretkâr ve estetik bir şekilde yazabildiğini; bunu da onun yazınsal ustalığına verdiğimizizi ayrıca belirtelim.) Daha sonra Abidin genç yaşta ölür. Kız kardeşi Meltem de intihar eder. Mercan'ın bu kez Ziya adlı yazar eğilimli kahramanımızla duygusal alış-veriş başlar. Kızının on sekiz yaşını doldurduğu günkü intiharı ise onu hepten mahveder.

"Aşk Meçhule Yürür" adlı romanda fazlaca girift ve varsıl olmayan tüm bu olay ve karakter

Aşk Meçhule Yürür

Filiz Özdem

Yeni Kredi Yayınları

126 s.

ilintileri belli nedenselliklere ve arka planlara dayandırılarak mantıklı ve makul bir şekilde anlatılmaz. Her şey bir duygu sağanağı ve bir boğulma hissi ile sanki irticalen kalpten sökülüp fırlamış gibi anlatılır. Olaylar düşünsel değil isyankâr, itirazkâr izleklere bağı olarak ilerler. Hele baştaki anlatılar iyice berbatır. Rastgele, hiç kimseyi alâkadar etme olasılığı olmayan, güncel hayattan fırlamış sıradan olaylar ve duyarlılıklar gayesizce anlatılır. İlk başta buna öfke duyarak romanı bırakacak raddelere geliriz. Ama bir müddet sonra bu obsesif ve "fragile" anlatıların belli bir ruhsal pozisyonu vermek için gerekli olduğunu anlarız. Bilinçaltıyla, travmalarıyla, hayal kırıklığı ve trajedileriyle bu toplumun ve hatta sevdiği erkeklerin ve ona en büyük kötülüğü yaparak intihar eden kızının bile asla anlamadığı bir varsıl ruh, bir harika insan, bir yeniçağ mağduru kadın vardır artık karşımızda. Ve yaşadığı bunca yıkımın ardından artık o tam bir nihilisttir.

Sürekli ölümü düşünmekte, yaşamla bağlarını her hadise sonunda biraz daha gevşetmekte ve sonunda hiçbir şeyi umursamamaktadır. Ve ama bu güzelim kadının asla vazgeçmediği bir şey vardır ki o da edebiyat yaşam yolu. Roman boyunca kahramanlar bıkınlık getirecek düzeyde; ya intihar etmiştir ya ediyordu ya da etmeye hazırlanıyordur.

Bu denli "amor mori" okuru biraz sıkır ve irite eder. Ama yazarın her ne hal ve şart altında olursa olsun edebiyatla birlikte yaşama tutkusu ve edebiyatı yaşamın vazgeçilmez bir unsuru haline taşıyan yaşam çizgisi başka türden göndermelere taşır bizi. Yani güneşin altındaki bu umarsız hayatımızın tek avuntusu edebiyata bir "tribute" (övgü) olduğunu söyleyebiliriz bu kipte. Bu, bizi yazara daha çok bağlar. Onu daha çok sevmemize ve kahramanı ile daha fazla empati kurmamıza neden olur.

Filiz Özdem'in akıcı ve etkili bir dili; kusursuz Türkçesi var. Edebî metinler kurabi-

liyor ve alt metinlerde okurunu felsefi tartışmalar içine çekebiliyor. Pesimizm ve nihilizm konusundaki aşırı tutumunu, bu toplumda benzer acıları yaşamış biri olarak onaylamayacak kişi ben değilim.

Filiz Özdem'in bölümlendirme, başlıklandırma, bölüm girizgâhları konusunda tam bir amatör ve bir "raté" olduğunu düşünüyorum. Bunları berbat yapıyor. Ama bu berbat uygulama ve acemilik, özene bezene kondurulmuş, forma sokulmuş romanlardaki hesaplı-kitaplı tavırlardan farklı olduğu için beni yine mutlu etti. Roman mimarisi ve romancıya dair sabir ve işbirlik Filiz Özdem'de yok.

Tarifini 'Nasıl yazılır?' kurslarında bulamazsınız

Herhangi bir kompozisyon hocası bu romanın kurgusuna geçer not vermez. Ama işte başkaları için kötü puan olan bu işbirlikler beni romanlardan soğutan

öğelerdir. Oysa iyi yazarlar o kaidelere asla aldırılmazlar; kim ne der diye asla hesap yapmazlar ve genel kuralları ve algıların dalağını yara yara bizi gerçeğin çölüne taşırlar. İşte onun adı iyi edebiyattır. Tarifini "Nasıl yazılır?" kurslarında bulamazsınız. Öğretilemez ve satın alınmaz. Yazılır ve yaşanır. İşte Filiz Özdem bunu yapmış. Ama bu rafine, radikal ve muhalif edebiyatın yeri bir banka yayınevi miydi; onu bilemeyeceğim. Belki bunca güçlü nefesine rağmen Filiz Özdem'in eserlerinin gerçek karşılığını bulmamış olmasında bunun etkisi vardır.

Filiz Özdem ayrıca son zamanlarda sıklıkla duymaya başladığımız ve şahsen çok önemsedğim bir türün çarpıcı bir örneğini sunuyor bu eserle bize: "Kurgusal olmayan roman." Yani gerçeğin ta kendisi! İşte o zaman insan ürpermeden edemiyor. Ya bu galiz hadiseler sevgili yazarımızın başına gerçekten geldiyse... ki öyle olduğuna dair sayısız kanıt var romanda...